

Landskap:

Skåne

Upptecknat av:

Abba Ebbesson

Härad:

Bjäre

Adress:

Theodor Höv

Socken:

Hövf

Berättat av:

Uppteckningsår:

1941

Född år

1876 i Lomaryd i Kåreby

Barndomsminnen

Att se den flygande holländaren
bådade olycka.

s. 1.

Skaffa båt på tågen fr. fartyg.

s. 2.

Ljömän upptogs till Neptunus under-
sätta.

s. 2.

Spöken ombord.

s. 3.

"Guba febern."

s. 4.

"Löjtemannen" förvillade.

s. 5.

Ätchög stod på guldstötter var
jublatens natt.

s. 6.

Skymda sig mot trollen.

s. 6.

Flan, som luktade nybakat bröd.

s. 6.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7357 : 1-12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Maran.	s. 6.
Lättn. g.	s. 7.
Triggare.	s. 8.
Kopparlittel med öl försvann, -	
- sägen om jättar.	s. 9.
Periöpp.	s. 10.
Fruktodling.	s. 10.
Julgran.	s. 11-12.

Jag är född och uppfostad i ett gott hem på landet, med
fräna båd från bönder och sjömän, men mest det senare.
Far var sjökapten farfar Sjöman och han hamnade
från en gammal sjökapten - läst i Torekov. Gården var
storbonde men hans far var sjökapten. Givetvis
blev det en massa sjömanshistorier vi fingo höra i
barndommen, både sanna och diktade. Farfar isyn-
nerhet hade en förmåga att berätta som kunde fängsla,
både barn och äldre, och då var han som alla gamla
sjömän oerhört vidskeplig. Det var det roligaste vi
barn visste, när vi fingo sitta i farfars stuga framför
brasan i skymningen, och höra honom berätta om sina
upplevelser på sjön huru han sett både kaptener och sjö-
män, m.fl. dylika. Han hade sett den Flygande Hollän-
daren ute i spanska sjön (Boisaiabiken i Atlanten)
men det var inte roligt att få se honom fly det både
de olycka. Han trodde själv på allt han sade, så det
verkade sanningsenligt.

Ombord på fartyget är det gott om råttor, en gång å-
tog sig en finsk matros att skicka i land alla råttorna,
mot vilken åtgärden fick skrattna åt dem. Han kallade
på råttorna och befällo dem att gå i land. Det var en mas-
sa råttor som marcherade över landgången, bistri så-
den kom en gammal hatt rätta som hade möda för att
gå då brast löst för sjömännen och de gävo upp ett gap
skratt och som på kommando bände råttorna och ginge
tillbaka igen. Men skulle råttorna själva gå i
land, väcker det oro bland besättningen, ty det är en
gammal sägen och tro att om råttorna gå i land kom-
mer skeppet att gå under och inte komma tillbaka.
Bådfar och farfar ontalade huru de blevo upptagna
till Neptunus undersåtar första gången de passerade
linjen (Eukratern) vägrade av besättningen, som varit
med förut, vara utklädda till Neptunus och hans fjän-
ar, och kommande för att inviga nybörjarna till att få
passera linjen till Södra halvklotet.

På en del fartyg var det gott om spöken och barse-
far talade om ett under hans styrmans tid, var det en
brigg som det var svårt att få folk till, ty det spökade
ombord, far var anställd där under 20 år. Han var inte
det minsta vidskeplig, tvärtom skrattade han åt allt
dysligt och trodde inte därpå. Det oöfvet hade han både
hört och sett något oförklarligt ombord på briggen. Hölle.
De lägo i Göteborgs hamn för omkoppling, allt manska-
pet voro aomöndrade, kaptenen och hans fru bodde i
land och far var ensam ombord, som baktävande.
För att vakna i tid hade han bestämt nattvakten i land
komma och väcka honom på morgonen. Han vaknade
av sig själva och låg vakna en stund, när han hörde
någon komma över landgången på ombord och gå
fram och tillbaka på däck en stund, genom sky-
leigter kunde han se beken av en karl när han gick
fram och tillbaka, sedan gick han igen över landgång-
en i land.

För tyckte det var konstigt att han inte kallade på honom, därför han såg efter vad klockan var, så var den endast halv 1. På morgonen kom batten på bestämd tid, för frågade då, därför han varit ombord mellan 1 & 1/2 på natten. Vid den tiden var batten jag eller någon annan ombord här, det kan jag svära på, ty just då passerade här förbi, så det var styrman drömt, eller det är ju sant det är ju på Apollo, så det var batten av de vanliga gästerna som brukar gå där. De som nu var det berömt för djömansfemjerna, det gick månader utan något meddelande från de bortvarande. En resa från England till Brasilien t. ex. beräknades ta 2 månader i lyckligaste fall. Det var också många som dökade under för "gula febern" som då grasserade spär. På resa där för var 1 m. styrman från Montevideo till Ribau märkte de angöra hamn på Kleven hela besättningen boro sjuka i gula feber, kapten och 9 man dogo endast 2 far och en skeppspojke boro kvar. När maten till bad folk kan kunde få för att föra fartyget hem.

Det var inte endast på sjön farfar sett Synes
även på land hade han varit ute för liket av barys
särskilt löjtemannen hade träffat flera gånger
för när han skulle gå till sin fästnö hade löjte-
mannen kommit och förvillat honom så han gått
vilse, men då hade han bärnt rock och mössa,
samt läst "Fader bär" baklänges så fick löjteman-
nen och han såg vägen klart och tydligt. Det hände
de för en bekant till honom att han blev vilfla-
rande, så så han till löjtemannen att om han ville
följa honom hem skulle han få 4 skilling. Löjteman-
nen följde honom så han kunde se sitt hem så
så han "Nu ska du ha tack för hjälpen nu hittar
jag". Löjtemannen försvann. Men mannen hittade
inte in utan måste bli gående ute hela natten
tills det kom folk på morgnen och hjälpte honom,
sedan blev han sängliggande sjuk och det drö-
de en hel vecka innan han blev klar i huset.

Våra farfars barndomshem äro några ättstugor
farfar sade, att hans barndom stod den störste och
högrste av dem på guldstötter bar julavtons natt och
kollen hade först där ^{var} ryp, lust, musik, dans och støj,
vi frågade om de inte hade varit och sett på dem?
Jo det försökte vi många gånger, men vi ginge alltid
förs över plöjningen för att inte kollen skulle kom-
ma åt oss, och när vi kommo dit var där mörkt och
kollen hade gömt sig. Våra bocken låg en stor sten och
den bände sig varje gång den luktade nybakat bröd,
sade farfar, men det dröjde ju inte länge förrän vi försto
att om stenen kunde lukta, kunde den också bända sig.
Våran, förklarade farfar, var kvinnor som blevo tvingade
av den onde att gå och krama folk när de sovo. På ett ställe
låg pigan i norra bänk och husbondefolket i södra bänk,
när den hatten satte hon sig upp och sade, vi det är långt och
kallt till sömred, det var dit hon bar befallde, men mannen
gick upp och bad och läste faders ord och befälde den
onde att bika, och pigan lade sig ner och somnade igen.

Moffar var av en helt annan läggning, även han hade varit på sjön, men som sin fars son för att komma ut att se sig om, inte för att ha det som yrke. Det nära granskapet till Bärstad, där antagligen varit någon skola, gjorde att han fick en bättre skolundervisning i barndommen. Men han talade om en hel del för oss barn, men berättade som farfar kunde han inte, han var inte vidskeplig och trodde inte på troll och dylikt. Han förklarade vad lyktgubbar var, inte något att vara rädd för, de kunde inte förfylla svensk historia och historiska berättelser var hans intresse. Runebergs "Fänrik Ståls bägner", Fritjofs saga och Senare Fältskårens berättelser var lektyr som han följde. På den gamla väffvergnen i Reggås stugan var på framvidan en bild som sonen Sören lönade för att förklara detta läste han utgiven Dommarboken om "Simson och Delila". Men om Sankt Göran och Draken som var på andra sidorna visste han att berätta.

Det var ett gästfritt hem och det höjdes mycket där
både under arbetet och samkväm, när Morfar var
närvarande var det mest fosterländska sånger
eller med någon historisk bakgrund såsom Skäl-
kom till airsbidan Karl d. 12:tes bröllopsvisa eller ur
Fritjofs saga, morfar gynnade också psalmsång.
Men när tjänstefolket kom för sig själva var det ju
kärleksvisor, såväl kungiska, t. ex. Hjalmar o. Hulda
Olfrid dotterna o. lyp. bid. Årens i belagda frisa m. fl.
Där var särskilt tillhåll för tiggare både Morfar och
mormor bode mycket givmilda, ibland kunde
det vara 4a 5 st som finge låna hus på en gång.
Halm bars in och lades på golvet bak bänken och
där finge de ligga, framom finge de inte komma.
Ibland kunde det vara både vi och de med enig
hetsk bland dem men då blevo de uthörda att ligga i
stall eller lada. Innan fattigvården blev ordnad gingo
de fattiga i kring på ställen för att stanna där en tid
Men talade om att hennes ungdom hade nästan alltid dragit sitt tillhåll
där

Det stod nog mot mofars helion att tro på full o all.
han var barmt och. Det oaktat talade han ändå
om en sägen från sitt hem. Där fanns en stor kopp
parkittel och den skulle ha kommit dit på följande
sätt: De höllo på att brygga till jul, men kunde
de inte förstå var det ölet tog vägen, ty karet var
inte otätt men ändå försvann ölet.

Da hördes en röst som sade "junge sticke fallt i
elden", da stod där plötsligt en stor kopparkittel
helt med julöl. Det skulle varit värdemor,
som öst av deras öl i en kopparkittel när de
då kalla på henne att hennes barn föll i elden.
Blev hon så förskräckt att glömdes kitteln, som
blev stående och blev synlig när hon sprang
från den. Den tog de naturligtvis och det var
den som fanns där fortfarande.

Spär mofar talat om det sade han efteråt,
det är bara prat, för kitteln har nog varit köpt.

På morfars och mormors bröllop 1835 skulle det bjudas på kaffe, men i brudens hem hade de aldrig smakat den drycken och kunde inte lagat, varför morfar måste gå till dagen innan och rosta och mala kaffet och på bröllopet måste själva brudgummen och koka kaffet. Vid det stora läntmäterisktippet i början på 1840-talet övertog morfar utmarken som hörde till hans fars egendom, odlade och röjde och byggde Smårydgården som delvis står en tillhörig juvelerare, Polin i Stockholm. Det var den sist byggda stugan som nybyggdes på orten 1843. Morfars hobby var fruktodling, han och hans granne i tillä. Bärstad (numera Norrby och öpelbygd) hade stora fruktodlingar, morfars nöje på lediga stunder var att ympa och söka få fram nya fruktsorter. Föga kunde de ana att de skulle bli föregångsmän till en av Södra Sveriges mest omtalade fruktodlingar och att hela deras egendomar skulle bli frukträdsgårdar 100 år därefter.

Så långt jag kan minnas ha vi i mitt hem bort julgran, dekoreringen har varit ungefärligen som nu, med kulörta och blänkande ljushållare, försilvrade glas-kulor stjärnor glitter och flaggor. Men gottorna boro av annat slag, chokolad och marsipan fanns väl inte då, åtminstone inte här på landet. Första gången jag smakade cremehokolad var 1889, var Holmfröken hade varit i Helsingborg och där hade hon köpt cremehokolad till oss flickor. Även hon tyckte det var nytt. I julgranen hade vi små äpple, en sorts små kaks i form av bokstäver och divarse smådjur, såsom ankor höns hundar m. fl.

I hemmagjorda korgar av kulört papper, lägo russin mandel, nötter, kakmandel, kändissocker och karameller. Julgrans foten utgjordes av ett kors av trä som var klätt med kulört eller silverpapper.

Om granen inte kunde vattnas, bars den ut
i ett kallt rum för att inte den skulle torka
för fort. Ibland färdde vi den och dansade
kring den där den stod, men vanligen blev
den inburen, åtminstone högtidskvällarna
under julen och när den plundrades.
Det var långt ifrån allmänt med julgran
under min barndom, därför det ofta bar barn
hembjudna för att se granen och dansa kring
den samt plocka av götterna, mor fyllde på
till nästa gång. En annan form av julgran
var det julträd jag omnämnt i mina lyfsteck-
ningar jul i rydgårstuga, som morfar brukade
göra till enligt tradition som han varit bant
från sin egen och sina barns barndom.
Ett stort äpple var stucken en stadig ene-
gren, i bärstopp var bundet ett kort tjockt talj-
gus på grenarna var hängd små äpple och bälstrar
tre pinnar voro stuckna i äpplet så det stod.